

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Факультет ветеринарної медицини

"Затверджую"

Завідувач кафедри
нормальної та патологічної морфології

(Бирка О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

"25" червня 2025 р.

Кафедра «Нормальної та патологічної морфології»
(назва кафедри)

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Судова ветеринарна медицина» (6 курс ПЗСО)

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____

магістр
(назва)

Галузь знань _____

21 Ветеринарна медицина
(шифр і назва)

Спеціальність _____

211 Ветеринарна медицина
(шифр і назва)

Освітня програма _____

Ветеринарна медицина
(назва)

Харків – 2025 р.

Укладач: _____ доктор ветеринарних наук, професор Яценко І.В.
(вчене звання, посада, прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена на розширеному засіданні кафедри «Нормальної та патологічної морфології» _____

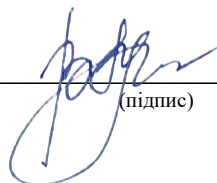
(назва кафедри)

Протокол від: "25" червня 2025 року № 10

Робочу програму погоджено

Гарант освітньої програми _____ Ветеринарна медицина _____
(назва ОПП)

«25» червня 2025 року (_____)
(підпис)

Науменко С.В.
(прізвище та ініціали)

Подовжено термін дії до:

" ____ " ____ 20 ____ р. протокол від № ____ від " ____ " ____ 20 ____ р.
завідувач кафедри _____ (назва кафедри) _____ (підпис) (____)
(прізвище та ініціали)

" ____ " ____ 20 ____ р. протокол від № ____ від " ____ " ____ 20 ____ р.
завідувач кафедри _____ (назва кафедри) _____ (підпис) (____)
(прізвище та ініціали)

" ____ " ____ 20 ____ р. протокол від № ____ від " ____ " ____ 20 ____ р.
завідувач кафедри _____ (назва кафедри) _____ (підпис) (____)
(прізвище та ініціали)

1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів <u>4</u>	Статус дисципліни:			
	обов'язкова			
Розділів - <u>2</u>	Рік підготовки:			
	4 -й	5 -й	-й	_ -й
	Семестр			
Загальна кількість годин <u>120</u>	7 -й	8 -й	<u>9</u> -й	10 -й
	Лекції			
	__ год.	__ год.	<u>36</u> год.	_ год.
	Лабораторні			
	__ год.	__ год.	__ год.	__ год.
	Практичні			
	__ год.		<u>36</u> год.	
	Самостійна робота			
	__ год.	__ год.	<u>48</u> год.	__ год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>3,5</u> ; самостійної роботи здобувача – <u>3,5</u> .	Вид контролю:			
			<u>Іспит</u>	

2 Мета і завдання дисципліни

Метою дисципліни «Судова ветеринарна медицина» є формування професійних знань і навичок щодо дослідження судово-ветеринарним експертом матеріальних (живі тварини, труп тварин, їх рештки тощо) та матеріалізованих (матеріали проваджень (справ), ветеринарні документи, протоколи огляду місця події тощо) об'єктів на основі спеціальних ветеринарних знань шляхом застосування відповідних засобів (методів) з метою розв'язання ідентифікаційних, діагностичних, ситуаційних завдань та надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Завдання вивчення дисципліни:

1) *Загальноосвітні завдання* дисципліни полягають у формуванні лікарського та експертного мислення, фахової майстерності та професійного світогляду майбутнього магістра ветеринарної медицини. Вивчення даної дисципліни розкриватиме міждисциплінарні зв'язки, сприятиме структуруванню набутих знань, стимулюватиме бажання до постійного самоудосконалення.

2) *Прикладні завдання* дисципліни скеровані на опанування алгоритмів судово-експертного дослідження живих тварин і трупів тварин за насильницької або раптової смерті, постановки судово-ветеринарного діагнозу, оформлення результатів судово-ветеринарної експертизи щодо ушкодження тварин тупими й гострими знаряддями, кататравми, автомобільної та залізничної травми, вогнепальних і уламкових ушкоджень, гострої асфіксії, дії крайніх температур, баро- й електротравми; порушення умов годівлі, утримання та експлуатації тварин; окремих отруєнь тварин; визначення давності заподіяного ушкодження і/або давності настання смерті тварин; речових доказів тваринного походження; застосування можливостей судово-ветеринарної експертизи для розв'язання спірних ситуацій у тваринництві як засобу доказування в судочинстві.

Предметом опанування навчальної дисципліни є сукупність фактичних даних та обставин справи (провадження), пов'язаних із визначенням судветекспертом шкоди, заподіяної здоров'ю і життю тварини; причини смерті; дефектів надання ветеринарної допомоги; дефектів організації та проведення ВСЗ; визначених на підставі застосування спеціальних ветеринарних знань шляхом проведення всебічного дослідження матеріальних і матеріалізованих об'єктів, як носіїв інформації із застосуванням відповідних засобів (методів) з метою розв'язання ідентифікаційних, діагностичних та ситуаційних завдань СВЕ.

Базовими дисциплінами для успішного засвоєння програмного матеріалу дисципліни є (із структурно-логічної схеми освітньої програми для обов'язкових дисциплін) анатомія, цитологія, гістологія, ембріологія, біохімія, фізіологія, патофізіологія, патологічна морфологія, внутрішні хвороби тварин. Для встановлення остаточного діагнозу та причин загибелі тварин здобувачі мають вміти пов'язувати вивчення дисципліни зі знаннями із навчальних наступних дисциплін: ветеринарне право, епізоотологія та

інфекційні хвороби, паразитологія та інвазійні хвороби, ветеринарна репродуктологія, хірургія, внутрішні хвороби тварин, клінічна діагностика, хірургія, ветеринарна токсикологія, ветеринарна фармакологія.

Програмні результати навчання. Дана навчальна дисципліна забезпечує формування таких програмних результатів навчання: (з освітньої програми для обов'язкових дисциплін):

1. Розуміти логічну послідовність дій та вміти оформляти відповідну документацію під час проведення судово-ветеринарної експертизи.
2. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

3 Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Організаційно-правові засади судово-ветеринарної експертизи в Україні. Судово-ветеринарна експертиза живих тварин, Судово-ветеринарна танатологія, травматологія і токсикологія.

Тема 1. Організаційно-правові засади судово-ветеринарної експертизи в Україні.

Короткий зміст теми 1:

1. Поняття судової ветеринарної медицини і судово-ветеринарної експертизи.
2. Принципи судово-експертної діяльності в Україні.
3. Завдання судово-ветеринарної експертизи у судочинстві.
4. Предмет, об'єкт, методи досліджень, система судової ветеринарної медицини.
5. Нормативно-правове забезпечення судових експертиз.
6. Судово-ветеринарний експерт: процесуальний статус, обов'язки, права, межі компетенції, відвід і відповідальність.
7. Категорії судово-ветеринарної експертизи за процесуальними ознаками.
8. Процесуальний порядок призначення, правила підготовки матеріалів та проведення судово-ветеринарної експертизи і експертного дослідження.
9. Оформлення результатів судово-ветеринарної експертизи і експертного дослідження.

Рекомендована література (посилання) 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19

Тема 2. Судово-ветеринарна експертиза живих тварин.

Короткий зміст теми 2:

1. Підстави, предмет, об'єкти, суб'єкти та значення проведення судово-ветеринарної експертизи живих підекспертних тварин.
2. Завдання, що вирішується під час проведення судово-ветеринарної експертизи живих підекспертних тварин.
3. Нормативно-правові аспекти проведення судово-ветеринарної експертизи живих підекспертних тварин.

4. Судово-ветеринарна експертиза стану здоров'я тварини. Основні та додаткові методи дослідження підекспертної тварини.

5. Правила формулювання судово-ветеринарного діагнозу.

6. Судово-ветеринарне визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини.

7. Судово-ветеринарне визначення каліцтва тварин.

Рекомендована література (посилання): 18.

Тема 3. Вчення про вмирання і смерть. Судово-ветеринарна оцінка трупних явищ (судово-ветеринарна танатологія).

Короткий зміст теми 3:

1. Поняття про вмирання та смерть. Констатація факту смерті тварини.

2. Етіологія та класифікація смерті.

3. Танатогенез: поняття, стадії, ознаки, їх експертне значення.

4. Первинні (ранні) посмертні зміни, їх ознаки, діагностика та експертне значення.

5. Вторинні (пізні) руйнуючі і консервуючі посмертні зміни, їх ознаки, діагностика та експертне значення.

Рекомендована література (посилання): 1, 2, 3, 4, 23.

Тема 4. Судово-ветеринарна експертиза за раптової смерті, ексгумованих і розчленованих трупів, а також трупів новонароджених тварин.

Короткий зміст теми 4:

1. Методика огляду місця події й трупа тварини на місці події.

2. Судово-ветеринарна дослідження трупів тварин за раптової смерті.

3. Судово-ветеринарне дослідження скелетованих, розчленованих, ексгумованих трупів тварин, трупів новонароджених тварин.

4. Судово-ветеринарне дослідження трупа тварини, у разі смерті тварин під час лікування у лікувальних ветеринарних закладах.

5. Порядок проведення судово-ветеринарної експертизи трупів тварин в секційній залі спеціалізованої експертної установи та складання висновку судово-ветеринарного експерта за результатами дослідження трупа.

6. Документальне оформлення судово-ветеринарної експертизи за раптової смерті, ексгумованих, розчленованих і гнилісно змінених трупів, а також трупів новонароджених тварин.

Рекомендована література (посилання): 1, 2, 3, 4, 23.

Тема 5. Загальна судово-ветеринарна травматологія.

Короткий зміст теми 5:

1. Поняття «судово-ветеринарна травматологія» та «ушкодження».

2. Класифікація травмуючих факторів довкілля.

3. Поняття «травматизм», види травматизму.

4. Завдання судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень.

5. Класифікація механічних ушкоджень за походженням, виду травматичної дії та особливістю будови.

6. Порядок описання ушкоджень тварин.
 7. Черговість, послідовність і механізм травми тварин.
 8. Прижиттєвість і посмертність ушкоджень.
 9. Правила групування слідів травмування тварин.
- Рекомендована література (посилання): 23.

Тема 6. Судово-ветеринарна експертиза за ушкоджень тупими знаряддями.

Короткий зміст теми 6:

1. Поняття «тупі предмети» та їх класифікація.
2. Механізми утворення ушкоджень, заподіяних тупими знаряддями.
3. Завдання судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень тупими знаряддями.
4. Судово-ветеринарна характеристика основних видів ушкоджень, заподіяних тупими знаряддями (садна, синці, рани, переломи кісток і суглобів, ушкодження внутрішніх органів).
5. Судово-ветеринарне дослідження тварин з ушкодженнями, заподіяними падінням з висоти.
6. Судово-ветеринарне дослідження тварин з ушкодженнями, спричиненими стисненням тіла масивними знаряддями.

Рекомендована література (посилання) 23.

Тема 7. Судово-ветеринарна експертиза за ушкоджень гострими знаряддями.

Короткий зміст теми 7:

1. Поняття «гострі предмети» та їх класифікація.
 2. Механізми утворення ушкоджень, заподіяних гострими знаряддями.
 3. Завдання судово-ветеринарної експертизи за ушкоджень гострими знаряддями.
 4. Судово-ветеринарна характеристика колотих ран.
 5. Судово-ветеринарна характеристика різаних ран.
 6. Судово-ветеринарна характеристика колото-різаних ран.
 7. Судово-ветеринарна характеристика рубаних ран.
 8. Судово-ветеринарна характеристика пиляних ран.
- Рекомендована література (посилання): 23.

Тема 8. Судово-ветеринарна експертиза за вогнепальних та вибухових ушкоджень.

Короткий зміст теми 8:

1. Поняття «судової балістики» та «вогнепальної зброї».
2. Класифікація вогнепальної зброї та ушкоджуючих чинників пострілу.
3. Механізм пострілу. Додаткові чинники пострілу та їх дія на організм тварин.
4. Завдання судово-ветеринарної експертизи за вогнепальних ушкоджень.

5. Вхідний і вихідний кульовий отвір та вогнепальний рановий канал унаслідок пострілу з різних відстаней: поняття, особливості будови, механізм утворення, значення для судово-ветеринарної експертизи.

6. Сліпі і додаткові кульові ушкодження тварин та їх значення для судово-ветеринарної експертизи.

7. Особливості вогнепальних ушкоджень тварин з мисливської, гладкоствольної шротової зброї, у разі пострілу з пневматичної зброї та їх значення для судово-ветеринарної експертизи.

8. Особливості ушкодження холостими пострілами та ушкоджень, що спричинені пострілами для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії та їх значення для судово-ветеринарної експертизи.

9. Вибухова травма: поняття, ушкоджуючі чинники вибуху, характер та механізм утворення ушкоджень, значення для судово-ветеринарної експертизи.

10. Особливості множинних ушкоджень з вогнепальної зброї та їх значення для судово-ветеринарної експертизи.

11. Огляд місця події і трупа на місці події чи на місці його виявлення у разі вогнепальної травми.

12. Методи судово-ветеринарного дослідження за вогнепальних ушкоджень. Визначення прижиттєвості і посмертності та черговості заподіяння ушкоджень.

13. Визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини вогнепальною травмою.

Рекомендована література (посилання): 23.

Тема 9. Судово-ветеринарна експертиза щодо ушкоджень електрикою, механічної асфіксії, баротравми, променевого ушкодження, кататравми, автомобільної й залізничної травми.

Короткий зміст теми 9:

1. Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини за термічних ушкоджень і ушкоджень електричним струмом.

2. Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини за механічної асфіксії.

3. Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяна здоров'ю тварини унаслідок змін атмосферного тиску, променевого ушкодження.

4. Судово-ветеринарна експертиза щодо кататравми, автомобільної й залізничної травми.

Тема 10. Загальна судово-ветеринарна токсикологія.

1. Поняття «судово-ветеринарна токсикологія», «отрути» та «отруєння».

2. Судово-ветеринарна класифікація отрут.

3. Умови дії отрут та шляхи їх введення в організм.

4. Перебіг і результат отруєнь тварин.

5. Завдання судово-ветеринарної експертизи за отруєнь.

6. Судово-ветеринарне дослідження живих підекспертних тварин

(освідчування) за отруєнь.

7. Судово-ветеринарне дослідження трупів тварин за отруєнь.
Рекомендована література (посилання): 22.

Тема 11. Судово-ветеринарна характеристика окремих отруєнь.

Короткий зміст теми 11:

1. Судово-ветеринарна характеристика отруєнь тварин їдкими та деструктивними отрутами.
 2. Судово-ветеринарна характеристика отруєнь тварин отрутами, що пригнічують та паралізують центральну нервову систему.
 3. Судово-ветеринарна характеристика отруєнь тварин отрутами, що збуджуючої і судомної дії.
 4. Судово-ветеринарна характеристика отруєнь тварин отрутами, що діють на кров.
 5. Судово-ветеринарна експертиза отруєння і побічних небажаних наслідків після застосування лікарських засобів.
 6. Судово-ветеринарна експертиза отруєння тварин кухонною сіллю, нітратами та карбамідом.
 7. Судово-ветеринарна експертиза отруєння тварин, спричинених пестицидами.
 8. Судово-ветеринарна експертиза щодо кормових отруєнь.
- Рекомендована література (посилання): 22.

Розділ 2. Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин у разі порушення їх годівлі, умов утримання та експлуатації; щодо дефектів надання ветеринарної допомоги та організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів; речових доказів тваринного походження.

Тема 12. Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин за порушення їх годівлі.

Короткий зміст теми 12:

1. Підстави та мета судово-ветеринарної експертизи за порушення умов годівлі, утримання, експлуатації тварин та за епізоотій.
2. Завдання, що вирішуються судово-ветеринарною експертизою під час дослідження живих тварин чи трупів у разі порушення умов годівлі, утримання, експлуатації тварин та за епізоотій.
3. Загальні синдроми захворювань і загибелі тварин за порушення умов їх годівлі.
4. Судово-ветеринарна діагностика та оцінка за хвороб органів травлення тварин, пов'язані з порушенням умов годівлі (тимпанія рубця, дистонія (гіпотонія й атонія) передшлунка, коліки, розширення шлунку, метеоризм кишечника).
5. Судово-ветеринарна діагностика та оцінка у разі захворювання і загибелі тварин, спричинених потрапляння сторонніх предметів в органи

травлення (закупорка стравоходу, травматичний ретикуліт і ретикулоперитоніт, безоарна хвороба, закупорка книжки, засмічення шлунка і кишечника піском).

6. Судово-ветеринарна діагностика і оцінка у разі захворювання і загибелі тварин, спричинених порушенням умов утримання та експлуатації.

Рекомендована література (посилання): 1, 2, 3, 4.

Тема 13. Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин за порушення їх утримання й експлуатації, щодо жорстокого поводження.

Короткий зміст теми 13:

1. Поняття про жорстоке поводження з тваринами. Основні принципи захисту тварин від жорстокого поводження.

2. Правила утримання тварин, що виключають жорстокість.

3. Евтаназія тварин.

4. Судово-ветеринарна експертиза жорстокого поводження з тваринами

5. Судово-ветеринарна експертиза за перевтоми та міоглобінурії коней.

6. Емфізема легенів та її судово-ветеринарне значення.

7. Судово-ветеринарна експертиза, пов'язана з їх купівлею та продажем: судово-ветеринарна експертиза хвороб заразної і незаразної етіології, вад екстер'єру, недостатньої продуктивності та реалізації властивостей тварин після їх купівлі.

8. Судово-ветеринарне встановлення давності виникнення хвороб і недоліків у куплених тварин.

Рекомендована література (посилання): 1, 2, 3, 4.

Тема 14. Судово-ветеринарна експертиза щодо дефектів надання ветеринарної допомоги та організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів.

Короткий зміст теми 14:

1. Підстави та мета судово-ветеринарної експертизи за дефектів надання ветеринарної допомоги та організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів.

2. Експертні завдання, що вирішуються судово-ветеринарною експертизою за дефектів надання ветеринарної допомоги та організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів.

3. Судово-ветеринарна експертиза за дефектів надання ветеринарної допомоги: предмет і об'єкти дослідження; ознаки дефекту надання ветеринарної допомоги; об'єктивні й суб'єктивні чинники, що впливають на дефекти ветдопомоги; невиконання чи неналежне виконання професійних обов'язків працівниками ветеринарної медицини; класифікація дефектів ветеринарної допомоги; нещасний випадок і професійна помилка у ветеринарній практиці; службові злочини, адміністративні проступки, цивільно-правові делікти у ветеринарній медицині; питання, які розв'язуються судветекспертизою; алгоритм визначення дефектів надання ветеринарної допомоги.

4. Судово-ветеринарна експертиза за дефектів організації та проведення ветеринарно-санітарних заходів (предмет і об'єкти дослідження; використання спеціальних ветеринарних знань під час розслідування злочину порушення ветеринарних правил; чинники, які сприяють появі та поширенню інфекційних хвороб; класифікація дефектів ветсанзаходів; питання, які розв'язуються судветекспертизою; алгоритм судово-ветеринарного дослідження; алгоритм судово-ветеринарного дослідження дефектів ветсанзаходів у разі виникнення й поширення висококонтагіозних та гостропротікаючих інфекційних хвороб тварин; алгоритм оцінювання проведених ВСЗ та визначення дефектів під час виникнення та поширення епізоотій (панзоотій)).

Рекомендована література (посилання): 20. 21.

Тема 15. Судово-ветеринарна експертиза речових доказів тваринного походження.

Короткий зміст теми 15:

1. Поняття «речові докази тваринного походження». Підстави та мета їх судово-ветеринарного дослідження.

2. Завдання, що вирішуються судово-ветеринарною експертизою речових доказів тваринного походження.

3. Судово-ветеринарна експертиза крові: дослідження слідів крові, визначення давності утворення плям крові, встановлення наявності крові, визначення видової належності крові в її слідах, визначення групової належності крові).

4. Судово-ветеринарна експертиза волосся, луски риб, кісток скелета, зубів, крові.

5. Гістологічні методи дослідження в судово-ветеринарній експертизі.

Рекомендована література (посилання): 19.

Тема 16. Судово-ветеринарна експертиза речових доказів тваринного походження.

Короткий зміст теми 15:

1. Поняття «речові докази тваринного походження». Підстави та мета їх судово-ветеринарного дослідження.

2. Завдання, що вирішуються судово-ветеринарною експертизою речових доказів тваринного походження.

Рекомендована література (посилання): 19.

Тема 17. Судово-ветеринарна експертиза речових доказів тваринного походження.

Короткий зміст теми 15:

1. Судово-ветеринарна експертиза крові: дослідження слідів крові, визначення давності утворення плям крові, встановлення наявності крові, визначення видової належності крові в її слідах, визначення групової належності крові).

2. Судово-ветеринарна експертиза волосся, луски риб

Рекомендована література (посилання): 19.

Тема 18. Судово-ветеринарна експертиза речових доказів тваринного походження.

Короткий зміст теми 15:

1. Судово-ветеринарна експертиза кісток скелета, зубів, крові.
 2. Гістологічні методи дослідження в судово-ветеринарній експертизі.
- Рекомендована література (посилання): 19.

4 Структура навчальної дисципліни

Назва розділів та тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота
		усього	в тому числі					усього	в тому числі			
лекції			лабораторні	практичні	лекції				лабораторні	практичні		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Організаційно-правові засади судово-ветеринарної експертизи в Україні. Судово-ветеринарна експертиза живих тварин, Судово-ветеринарна танатологія, травматологія і токсикологія												
Тема 1	6		2		2	2						
Тема 2	6		2		2	2						
Тема 3	4		2		2							
Тема 4	6		2		2	2						
Тема 5	6		2		2	2						
Тема 6	4		2		2							
Тема 7	6		2		2	2						
Тема 8	4		2		2							
Тема 9	4		2		2							
Тема 10	6		2		2	2						
Тема 11	6		2		2	2						
Тема 12			2		2	2						
Разом за розділом 1	64		24		24	16						
Розділ 2. Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин за порушення їх годівлі, умов утримання та експлуатації; щодо дефектів надання ветеринарної допомоги та організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів; речових доказів тваринного походження												
Тема 13	16		4		2	10						
Тема 14	8		2		2	6						
Тема 15	10		2		2	6						
Тема 16	10		2		4	6						
Тема 17	8		2		2	4						
Тема 18	6		2		2	2						
Іспит	4		—									
Разом за розділом 2	56		12		12	32						
Всього годин	120		36		36	48						

5 Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.1	Організаційно-правові засади судово-ветеринарної експертизи в Україні.	2	
1.2	Судово-ветеринарна експертиза живих тварин. Судово-ветеринарне визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	2	
1.3	Судово-ветеринарна експертиза живих тварин. Судово-ветеринарне визначення каліцтва тварин	2	
1.4	Вчення про вмирання і смерть. Судово-ветеринарна оцінка трупних явищ (судово-ветеринарна танатологія).	2	
1.5	Судово-ветеринарна експертиза за раптової смерті, ексгумованих і розчленованих трупів, а також трупів новонароджених тварин.	2	
1.6	Загальна судово-ветеринарна травматологія.	2	
1.7	Судово-ветеринарна експертиза за ушкоджень тупими знаряддями.	2	
1.8	Судово-ветеринарна експертиза за ушкоджень тупими знаряддями.	2	
1.9	Судово-ветеринарна експертиза за ушкоджень гострими знаряддями	2	
1.10	Судово-ветеринарна експертиза за вогнепальних та вибухових ушкоджень.	2	
1.11	Загальна судово-ветеринарна токсикологія.	2	
1.12	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка окремих отруєнь.	2	
2.1	Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин за порушення їх годівлі.	4	
2.2	Судово-ветеринарна експертиза у разі захворювань і загибелі тварин у разі порушення їх утримання та експлуатації, щодо жорстокого поводження.	2	
2.3	Судово-ветеринарна експертиза щодо дефектів надання ветеринарної допомоги.	2	
2.4	Судово-ветеринарна експертиза щодо дефектів організації та проведення ветеринарно-санітарних заходів	2	
2.5	Судово-ветеринарна експертиза речових доказів тваринного походження.	2	
	Разом	36	

Семінарські заняття (якщо передбачено)

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
	Разом		

6 Лабораторні заняття (якщо передбачено)

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
	Разом		

7 Практичні заняття (якщо передбачено)

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.1	Порядок призначення та правила підготовки, проведення і оформлення матеріалів судово-ветеринарної експертизи (дослідження).	2	
1.2	Судово-ветеринарне визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини.	2	
1.3	Судово-ветеринарне визначення каліцтва тварин.	2	
1.4	Складання висновку судового експерта за результатами судово-ветеринарної експертизи живих тварин	2	
1.5	Методика огляду місця події й трупа тварини на місці події.	2	
1.6	Порядок проведення судово-ветеринарної експертизи трупів тварин в секційній залі спеціалізованої експертної установи та складання висновку судово-ветеринарного експерта за результатами дослідження трупа.	2	
1.7	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, тупими знаряддями.	2	
1.8	Судово-ветеринарна експертиза щодо кататравми, автомобільної й залізничної травми.	2	
1.9	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, гострими знаряддями.	2	
1.10	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини за термічних ушкоджень і ушкоджень електричним струмом.	2	
1.11	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини за вогнепальних ушкоджень та вибухової травми.	2	

1.12	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини у випадках механічної асфіксії.	2	
1.13	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяної здоров'ю тварини за окремих отруєнь.	2	
2.1	Методи судово-ветеринарного виявлення шкоди, заподіяної здоров'ю тваринам, внаслідок порушення їх годівлі, утримання, догляду, експлуатації.	2	
2.2	Судово-ветеринарна експертиза щодо дефектів надання ветеринарної допомоги	2	
2.3	Судово-ветеринарна експертиза щодо дефектів організації і проведення ветеринарно-санітарних заходів.	4	
2.4	Методи судово-ветеринарного дослідження крові, волосся, луски риб, зубів, кісток скелета тварин.	2	
	Разом	36	

8 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/ф	з/ф
1.1	Історія становлення, розвитку та сучасний стан судової ветеринарної експертизи. Зразки документів у судово-ветеринарній експертизі.	2	
1.2	Загальні завдання судово-ветеринарної експертизи.	2	
1.3	Дослідження, перевірка та оцінювання висновку судово-ветеринарного експерта.	2	
1.4	Судово-ветеринарна діагностика та оцінка шкоди, заподіяна здоров'ю тварини унаслідок змін атмосферного тиску, променевого ушкодження.	2	
1.5	Судово-ветеринарна характеристика переломів, переломовивихів, вивихів та підвивихів кісток скелета тварин, ушкоджень, що проникають у порожнини тіла тварини, які кваліфікуються як тяжкі тілесні ушкодження.	2	
1.6	Судово-ветеринарна експертиза щодо кататравми, автомобільної й залізничної травми.	2	
1.7	Судово-ветеринарна характеристика кормових отруєнь.	2	
1.8	Судово-ветеринарна характеристика та діагностика отруєння тварин антикоагулянтними родентицидами.	2	
2.1	Клінічний прояв та патоморфологічні зміни у тварин за окремих мікроелементозів і гіповітамінозів.	10	

2.2	Клінічний прояв та патоморфологічні зміни у тварин за хвороб органів травлення, які виникають у разі порушення годівлі.	6	
2.3	Клінічний прояв та патоморфологічні зміни у тварин за хвороб органів дихання, які виникають у разі порушення умов їх утримання і експлуатації.	6	
2.4	Клінічний прояв та патоморфологічні зміни у тварин за хвороб органів опорно-рухового апарату, які виникають у разі порушення умов їх утримання і експлуатації.	6	
2.5	Алгоритм судово-ветеринарного дослідження дефектів ветеринарно-санітарних заходів у разі виникнення й поширення високопатогенного грипу птиці, хвороби Ньюкасла, інфекційного бронхіту птиці, хвороби Гамборо, хвороби Марека.	4	
	Разом	48	

9 Методи навчання

(Відповідно до структури навчальної дисципліни)

Протягом викладання предмету здобувачам використовуються, як класичні методи навчання (лекція, лабораторне заняття, самостійна робота), так і специфічні методи, обумовлені особливостями даної дисципліни (робота з макроскопічними препаратами і мікропрепаратами, самостійний відбір матеріалу/субстрату для гістологічних та цитологічних досліджень, виготовлення патогістологічних препаратів та їх фарбування за загальноприйнятими методиками).

Всі лекції читаються у супроводі мультимедійних презентацій з великою кількістю унаочнень у формі слайдів, фотографій, малюнків, схем та з використанням навчальних фільмів. Це значною мірою допомагає утримувати увагу здобувачів та сприяє підвищенню засвоюваності матеріалу. Також застосовується практика читання проблемних лекцій, коли на початку лекції перед студентами ставиться певне проблемне запитання і, по мірі викладення матеріалу лекції, відшукуються відповіді щодо його роз'яснення та вирішення. Даному процесу суттєво сприяє постійний діалог між лектором та аудиторією, що допомагає усунути пасивність здобувачів, заохотити та залучити їх до активної співпраці, постійно контролювати рівень залишкових знань. При проведенні лабораторних занять викладачі намагаються пояснювати ті чи інші зміни в органах і тканинах тварин при інфекційних захворюваннях на прикладі ознак у конкретних макро- і мікропрепаратах, вказувати на патогномонічні ознаки, що має значення при диференціальній діагностиці захворювань. Це сприяє високій ефективності навчання та надає отриманим знанням практичного характеру. Вказані макро- та мікропрепарати, табличні фонди кафедри також є невід'ємною частиною для самостійної роботи студентів у вільний від занять час. При потребі вони можуть отримати фахову консультацію у чергового викладача.

10 Методи контролю

- усне опитування;
- тестовий контроль;
- індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- іспит.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

Підсумковий семестровий контроль (залік) визначається за сумою фактично набраних рейтингових балів з поточного контролю та індивідуального навчально-дослідного завдання.

Поточний контроль проводиться протягом семестру шляхом опитуванням (усного або тестового), а також перевірки тем самостійної роботи.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних у процесі лекцій та лабораторних занять, опрацювання тем, винесених на самостійне вивчення, що охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому. Індивідуальне навчально-дослідне завдання виступає чинником залучення здобувача до подальшої науково-дослідної роботи, яка може бути продовжена через виконання ним курсової роботи, кваліфікаційної / випускної роботи (проєкту) чи магістерської роботи.

Під час вибору критеріїв оцінки засвоєння здобувачем програми дисципліни враховано виконання програми і засвоєння матеріалу в частині лекційних і лабораторних та практичних занять, а також виконання передбаченої програмою самостійної роботи.

Усі види контролю (усне опитування, письмове опитування, тестове опитування) тісно пов'язані та організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу здобувачів і забезпечити об'єктивне оцінювання рівня їх знань.

Після закінчення вивчення курсу (частини курсу) підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі заліку і здобувач може набрати протягом семестру в точках контролю від 60 до 100 балів включно.

**Зміст розділу носить рекомендаційний характер і коригується відповідно до змісту навчальної дисциплін.*

10. Методи контролю

- ❖ усне опитування;
- ❖ тестовий контроль;
- ❖ залік;
- ❖ іспит.

Під час поточного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

Підсумковий семестровий контроль (залік) визначається за сумою фактично набраних рейтингових балів з поточного контролю та індивідуального навчально-дослідного завдання.

Поточний контроль проводиться протягом семестру шляхом опитуванням (усного або тестового), а також перевірки якості опанування тем самостійної роботи.

Під час вибору критеріїв оцінки засвоєння здобувачем програми дисципліни

враховано виконання програми і засвоєння матеріалу в частині лекційних і лабораторних занять, а також виконання передбаченої програмою самостійної роботи.

Усі види контролю (усне опитування, письмове опитування, тестове опитування) тісно пов'язані та організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу здобувачів і забезпечити об'єктивне оцінювання рівня їх знань.

Після закінчення вивчення дисципліни (частини дисципліни) підсумковий контроль проводиться у формі іспиту (заліку) і здобувач може набрати протягом семестру в точках контролю від 60 до 100 балів включно.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

У процесі вивчення курсу успішність здобувачів визначається шляхом проведення поточного та підсумкового контролів (залікового та складання екзамену).

Поточне тестування, відповідей на заняттях та контролю самостійна робота		Всього балів
Розділ 1	Розділ 2	
Т 1-11	Т 12-18	60-100
0-100	0-100	

Т __, Т __... Т __ – теми розділів.

Оцінка, яку отримує здобувач вищої освіти за проведення проміжного (поточного) контролю (**ПотК**) складається з балів, які здобувач отримує під час тестування (**Т**), які складають 30 %; балів, які здобувач отримує під час активності на заняттях (**З**), які складають 40 % і балів за засвоєння блоку самостійної роботи (**С**), які складають 30 %.

$$\text{ПотК} = \text{Т} \times 0,3 + \text{З} \times 0,4 + \text{С} \times 0,3$$

У кожному розділі освітньої компоненти проводиться поточний контроль (**поточний контроль – ПК**).

У першому розділі освітнього компонента проводяться **три** поточні контролі (**поточний контроль – ПК**); у другому розділі – **один** і в третьому розділі - **два**.

Для здобувачів у першому (п'ятому) семестрі, коли підсумковий *контроль знань* завершується недиференційованим заліком (**НЗ**), підсумкова сума балів (**Бали НЗ**) є середньою арифметичною балів трьох поточних контролів за семестр:

$$\text{Бали НЗ} = \text{ПК1} + \text{ПК2} / 2$$

Для здобувачів у другому (шостому) семестрі, коли підсумковий *контроль знань* завершується недиференційованим заліком (**НЗ**), підсумкова сума балів (**Бали НЗ**) є середньою арифметичною одного поточного контролю:

$$\text{Бали НЗ} = \text{ПК1}$$

За підсумками семестрового контролю в залікову відомість здобувачу за національною шкалою виставляється оцінка «зараховано/не зараховано».

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота	Всього балів
---	--------------

Розділ 1	Розділ 2	За підсумками розділів (Р)	Екзамен (Е)
Т 1-11	Т 12-18	((T1+T2+... T11)/n) x 60%	E x 40%
0-100	0-100		
Загальна рейтингова оцінка (ЗРО = Р+Е)		60-100	

T1, T2... – теми розділів,

n – кількість тем.

Підсумковий контроль навчальної успішності здобувачів здійснюється у формі екзамену за результатами комп'ютерного тестування. Оцінка з екзамену з освітнього компоненту (дисципліни) визначається за 100-бальною шкалою.

Оцінка з екзамену (ОЕ) становить 40 % від загальної підсумкової оцінки (ПО).

$$\text{ОЕ} = \text{БЕТ} \times 0,4$$

де: **ОЕ** – оцінка з екзамену; **БЕТ** – бали за екзаменаційне тестування, які становлять 40 % балів від набраних за екзаменаційного тестування балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється, як середнє арифметичне значення (**САЗ**) всіх отриманих студентом оцінок з поточного контролю (**ПК**) засвоєння матеріалу розділів з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$\text{САЗ} = (\text{ПК}_{\text{розд.1}} + \text{ПК}_{\text{розд.2}} + \dots) / 2$$

$$\text{БПК} = \text{САЗ} \times 0,6$$

де: **БПК** – бали з поточного контролю, які складають 60 % балів від загальної підсумкової оцінки; **САЗ** – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок з поточного контролю.

Здобувач може набрати протягом 3-х семестрів в точках контролю засвоєння розділів до 60 балів включно.

Таким чином, підсумкова оцінка (**ПО**) розраховується за формулою:

$$\text{ПО} = \text{ОЕ} + \text{БПК}$$

Результати тестувань відображаються у ситстемі Moodle ДБТУ. Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

13. Виконання курсового проєкту (роботи), (курсове комплексне тестове завдання)

При оцінюванні максимальна кількість балів за курсову роботу складає 100 балів. Згідно таблиці 1 загальна кількість балів розподіляється за наступними критеріями: за виконання теоретичної частини, оформлення роботи та знання здобувача під час захисту роботи.

Таблиця 1

Оцінка за курсову роботу (максимально можлива)

Компоненти оцінювання курсової роботи	Максимальна кількість балів
---------------------------------------	-----------------------------

Теоретичне наповнення	30
Оформлення роботи (наявність / відсутність помилок)	20
Змістовність відповідей при захисті	50
	100

14. Шкала: національна та ECTS і критерії оцінювання до визначення рівня знань і навичок

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюють згідно з використанням європейської системи трансферу та накопичення кредитів ECTS.

Основні положення:

Загальна кількість поточних контрольних заходів, що мусить скласти студент з дисципліни, визначається з урахуванням кількості кредитів з дисципліни.

За результатами поточного контрольного заходу рівень засвоєння студентом навчального матеріалу оцінюється за національною шкалою та шкалою ECTS.

Кількість балів, отримана студентом при оцінюванні підсумкового контролю, співвідноситься з оцінками за національною шкалою та шкалою ECTS відповідно до таблиці 1.

1. Шкала оцінювання

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Визначення	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	Відмінно – відмінна відповідь, виконання роботи лише з незначною кількістю помилок	A
82 – 89	добре	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B
74 – 81		Добре – загалом правильна відповідь, робота з певною кількістю грубих помилок	C
64 – 73	задовільно	Задовільно – непогано, але із великою кількістю недоліків	D
60 – 63		Достатньо – відповідь, робота задовольняє мінімальні критерії	E
35– 59	незадовільно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
0-34		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Складання поточних контролів є обов'язковим. Розділ вважається зарахованим, якщо студент набрав мінімально необхідну кількість балів та більше.

Результати рейтингу з розділу доводяться до відома студентів не пізніше третього робочого дня після проведення контрольного заходу і, у разі відсутності претензій з боку студентів, вважаються остаточними.

Якщо студент не погоджується з рішенням про присвоєння йому балів рейтингу за розділ, то він повинен відразу після їх оголошення звернутися з

письмовою апеляцією до завідувача кафедри та у визначений термін скласти усну атестацію з розділу перед комісією. Склад апеляційної комісії у кожному конкретному випадку визначається завідувачем кафедри. Рішення комісії є остаточним.

Студент, який не з'явився на поточний контроль має право скласти пропущений поточний контроль під час залікового тижня.

Підсумковий рейтинг поточної успішності з дисципліни вираховується усередненням рейтингів з усіх розділів. Семестрова оцінка виставляється студенту з врахуванням результатів підсумкового та поточного контролів. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати при вивченні дисципліни, дорівнює 100.

Іспит передбачає наявність підсумкового тестування. При наявності дозволу на автоматичне зарахування іспиту, студент, який своєчасно складав усі поточні контрольні заходи та за їх результатами атестований з оцінкою «відмінно», може отримати залік автоматично. Семестровою оцінкою у цьому випадку є усереднена оцінка за розділи.

Викладач зобов'язаний здати заповнену заліково-екзаменаційну відомість до навчального відділу протягом наступного граничного терміну: для екзамену - не пізніше, ніж на наступний робочий день після його завершення.

Засвоєння блоку самостійної роботи оцінюються за шкалою відповідно до наступної регламентації (табл. 2)

Таблиця 2.

Шкала оцінювання самостійної роботи
Критерії оцінювання (100-бальна система, усне опитування).

№	Критерій	Максимальна кількість балів	Опис
1	Повнота відповіді	30 балів	Відповідь охоплює всі основні аспекти питання, розкриває його зміст відповідно до навчальної програми.
2	Правильність і точність викладу	20 бали	Відповідь не містить фактичних, логічних або термінологічних помилок.
3	Послідовність і логічність	10 бал	Відповідь логічно структурована, без непослідовних або хаотичних фрагментів.
4	Мова і стиль викладу	10 бал	Висловлення грамотне, чітке, з використанням фахової термінології.
5	Самостійність мислення	10 бал	Студент демонструє вміння робити власні висновки, аналіз, порівняння, наведення прикладів.
6	Додаткові знання (поза основною програмою)	10 бал	Відповідь містить посилання на сучасні джерела, міжпредметні зв'язки, новітні дані.
7	Уміння відповідати на додаткові запитання	10 бал	Студент упевнено реагує на уточнювальні чи поглиблюючі запитання викладача, наводить додаткові аргументи або приклади.

Перерахунок оцінок за 100-бальною шкалою до національної шкали та шкали ECTS здійснюють згідно таблиці:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Активність на заняттях оцінюються за шкалою з максимальною кількістю 100 балів відповідно до наступної регламентації (табл. 3)

Таблиця 3.

Шкала оцінювання активності на заняттях

Шкала ECTS	Національна шкала	Бали	Розшифрування балів
A	відмінно	90-100	студент активно працює протягом занять, надає повні відповіді на запитання викладача і показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власну думку при обговоренні ситуаційних завдань, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення й висновки, правильно виконує навчальні завдання, наявність конспекту теоретичного матеріалу у повному обсязі, регулярне відвідування системи Moodle
B	добре	82-89	студент активно працює протягом занять, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на літературні джерела, висвітлення питань завершене висновками, студент виявив уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, наявність конспекту теоретичного матеріалу у повному обсязі, регулярне відвідування системи Moodle
C	добре	74-81	студент активно працює протягом занять, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на літературні джерела, висвітлення питань завершене висновками, студент виявив уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, наявність неповного конспекту теоретичного матеріалу, часткове відвідування системи Moodle
D	задовільно	64-73	студент у цілому оволодів суттю питань з тематики, виявляє знання лекційного матеріалу та навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки й розв'язувати ситуаційні задачі. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при

			висвітленні теоретичного матеріалу, неповне конспектування теоретичного матеріалу, часткове відвідування системи Moodle
Е	задовільно	60-63	у студента відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення, виявлене невміння розв'язувати ситуаційні завдання, неповне конспектування теоретичного матеріалу, часткове відвідування системи Moodle
Ф	незадовільно	0	відсутність бажання приймати участь в обговоренні питань, відсутність конспекту, нерегулярне відвідування системи Moodle

Приклад: студент написав тестові завдання поточного контролю на 85 балів. Помножуємо на 0,3. Результат за тести становить 25,5 балів. За самостійну роботу студент отримав 88 балів. Помножуємо на 0,3. Результат за неї становить 26,4 бали. За активність на заняттях – студент отримав 74 бали. Помножуємо на 0,4. Отримуємо 29,6. Усього за поточний контроль кількість балів становить 81,5 бали. Усереднюємо у бік більшої кількості й отримуємо 82 бали, що дорівнює добре В.

Щодо підсумкової атестації студента до уваги приймається результат, отриманий за поточну роботу студента (середнє значення за 3 розділи, що помножується на 0,6) та підсумкову тестову роботу (помножується на 0,4).

Приклад: I розділ – 83 бали, II розділ – 95 балів, III розділ – 73 бали. Сума балів за розділи складає $251 / 3 = 83,67$ (84,0) бали – це отримуємо середнє значення. Далі $84 \times 0,6 = 50,4$ балів. Підсумковий іспит студент написав на 91 бал. $91 \times 0,4 = 36,4$ бали. Отже, загальна кількість балів за дисципліну складає $50,4 + 36,4 = 86,8$. Усереднюємо у бік більшої кількості й отримуємо 87 балів, що дорівнює оцінці добре або В.

11 Методичне забезпечення

1. Слайдові презентації.
2. Колекція музейних вологих та сухих макропрепаратів.
3. Колекція гістопрепаратів.
4. Тематична відеотека.
5. Фото.

12 Рекомендована література

Основна література:

1. Патологічна анатомія тварин / П.П. Урбанович, М.К. Потоцький, І.І. Гевкан та ін. – К.: Ветінформ, 2008. – 836 с.
2. Патологоанатомічний розтин тварин : навчальний посібник / Зон Г.А., Скрипка М.В., Іванівська Л.Б. – Донецьк : П.П. Глазунов Р.О. – 2009. – с.189
3. Патологічна анатомія тварин. Частина 1 : Підручник / Б.В. Борисевич,

- В.В. Лісова, К.А. Чумаков. – Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. – 418 с.
4. Патологічна анатомія тварин. Частина 2 : Підручник / Б.В. Борисевич, В.В. Лісова, К.А. Чумаков. – Київ : Аграр Медіа Груп, 2020. – 449 с.
 5. Про судову експертизу: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
 6. Інструкція про призначення і проведення судових експертиз. Затверджено наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
 7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
 8. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
 9. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
 10. Яценко І. В. Предмет судово-ветеринарної експертизи та його значення в теорії і практиці судової експертизи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Серія Прово. Вип. 73, ч. 2. С. 154-173. DOI: [10.24144/2307-3322.2022.73.55](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.55).
 11. Yatsenko I. Principles of forensic expert activities in Ukraine and their implementation in forensic veterinary research. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2022. № 1 (5). С. 115–142. DOI: [10.32353/acfs.3.2021.0](https://doi.org/10.32353/acfs.3.2021.0).
 12. Яценко І., Сімакова-Єфремян Е., Дереча Л. Методи судової експертизи та їх застосування у судово-ветеринарних дослідженнях. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. Харків: ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». 2021. Вип. 2(24). С. 52–76. DOI: [10.32353/khrife.2.2021.04](https://doi.org/10.32353/khrife.2.2021.04).
 13. Яценко І. В. Правовий статус судово-ветеринарного експерта як суб'єкта судово-експертної діяльності в контексті новітнього законодавства України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Вип. 4 (29). С. 68–109. DOI: [10.32353/khrife.4.2022.04](https://doi.org/10.32353/khrife.4.2022.04).
 14. Яценко І. В., Дереча Л. М., Париловський О. І. Особливості структури висновку судово-ветеринарного експерта за результатами дослідження трупа тварини з ознаками насильницької смерті. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. Харків: Право, 2020. Вип. 21. С. 615–639. DOI: [10.32353/khrife.1.2020.44](https://doi.org/10.32353/khrife.1.2020.44).

15. Яценко І. В. Завдання судово-ветеринарної експертизи: теоретичні й праксеологічні проблеми та шляхи їх вирішення. *Форум Права*. 2023. Вип. 74, № 1. С. 68–81. DOI: 10.5281/zenodo.7319900.
16. Yatsenko I. Problems of concluding an expert opinion based on the results of a forensic veterinary examination of a live animal and ways to solve them. *Law. Human. Environment*. 2022. Vol. 13, No. 4. Pp. 71–88. DOI: 10.31548/law2022.04.008.13 (4).
17. Yatsenko I. Theoretical justification and praxeological significance of the stages of expert research of a living animal. *Law. Human. Environment*. 2023. Vol. 14, No. 1. Pp. 107–131. DOI: 10.31548/law/1.2023.107.
18. Яценко І. В. Теоретико-гносеологічна конструкція феномену ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини в судово-ветеринарній експертизі. *Форум права*. 2023. Вип. 75. № 2. 65–88 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7699531>.
19. Яценко І. В. Правовий статус та гносеологічна характеристика об'єктів судово-ветеринарної експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 2 (31). С. 63–102. DOI: 10.32353/khrife.2.2023.05.
20. Yatsenko I. Epistemological construction doctrine of the veterinary care defect phenomenon in forensic veterinary examination. *Law. Human. Environment*. 2023. Vol. 14, No. 3. Pp. 115–132. DOI: 10.31548/law/3.2023.115.
21. Яценко І. Методика судово-ветеринарної експертизи з метою визначення дефектів ветеринарної допомоги. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 4 (33). С. 57–86. DOI: 10.32353/khrife.4.2023.05.
22. Скрипка М. В., Яценко І. В., Панікар І. І. Основи судово-ветеринарної експертизи трупів та живих тварин: Навчальний посібник. Ізюм, ФЛП Глазунов Р. О., 2019. 304 с.

Допоміжна література:

1. Щетинський І. М., Ульяницька А. Ю., Захар'єв А. В. Патоморфологічна характеристика отруєння собак ізоніазидом. Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. 2015. 31(2). 278-281.
2. Яценко І. В., Сердюков Я. К., Якименко Л. П. Судово-ветеринарне встановлення отруєнь тварин препаратами, що містять серцеві глікозиди,

за результатами патоморфологічного дослідження. Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування. 2018. № 2. С. 101–105.

3. Яценко І. В., Захар'єв А. В., Сердюков Я. К., Богатко Н. М., Пчелінська Л. В. Судово-ветеринарна експертиза та оціночні критерії смертельних вогнепальних поранень тварин (із експертної практики). Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини : Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії. Харків, 2015. Вип. 30, ч. 2. С. 325–346.
4. Яценко І. В., Парилівський О. І. Коломоєць Д.К. Обґрунтування питань, що ставляться в ухвалі суду та постанові слідчого при призначенні судово-ветеринарної експертизи трупа тварини з ознаками насильницької смерті від жорстокого поводження. Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування: науково-практичний журнал. 2019. № 4. С. 184–197.
5. Яценко І. В. Дослідження, перевірка та оцінювання висновку експерта: судово-ветеринарний аспект. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2024. Вип. 1 (34). С. 111–131. DOI: 10.32353/khrife.1.2024.07.
6. Яценко І. В. Доктринальні засади інтеграції спеціальних ветеринарних знань у комплексні судово-експертні дослідження: проблеми та шляхи їх вирішення. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 6. С. 646–670. DOI: [10.24144/2788-6018.2023.06.114](https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.114).
7. Яценко І. Внутрішнє переконання експерта: судово-ветеринарний аспект. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 3 (32). С. 67–88. DOI: 10.32353/khrife.3.2023.05.
8. Яценко І. В. Ілюстративний матеріал у висновках судово-ветеринарних експертів та його значення для об'єктивізації та аргументації проведених досліджень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 450–471. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/106>.
9. Яценко І. В. Гносеологічна характеристика та процесуальне значення етапів і стадій підготовки матеріалів для призначення і проведення судово-ветеринарної експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2023. Вип. 1 (30). С. 70–111. DOI: 10.32353/khrife.1.2023.05.
10. Гаврилін П. М., Прокушенкова О. Г., Яценко І. В., Шулешко О. О., Масюк Д. М. Судово-ветеринарне визначення видової належності тварин за окремими фрагментами тіла. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини*. 2012. Вип. 24, ч. 2. С. 426–430.
11. Яценко І. В. Місце судово-ветеринарної експертизи в системі судових експертиз та її значення у судочинстві. *Eurasian scientific discussions. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference*. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. Pp. 28–39. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/05/EURASIAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-8-10.05.22.pdf>.
12. Яценко І. В. Судово-ветеринарна експертиза у забезпеченні відшкодування шкоди, завданої внаслідок ведення агресивної війни. *Актуальні питання*

судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: мат-ли IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 грудня 2022 р.). Київ: Університет «Україна», 2022. 510–514 с. URL: <https://kndise.gov.ua/conferenceua-2022>.

13. Яценко І. В. Новітні наукові здобутки судово-ветеринарної експертизи із визначення каліцтва тварин. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики* : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського (Харків, 19.05.2023). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. С. 353–356. URL: [https://www.hniise.gov.ua/uploads/files/public-folder/2023_tezy_konference28_compressed_compressed_compressed%20\(1\)-181-360.pdf](https://www.hniise.gov.ua/uploads/files/public-folder/2023_tezy_konference28_compressed_compressed_compressed%20(1)-181-360.pdf).
14. Яценко І. В. Можливості судово-ветеринарної експертизи у кримінальних провадженнях, розпочатих у зв'язку з жорстоким поводженням з тваринами. *Судово-експертна діяльність в умовах повоєнної відбудови України та в контексті європейської інтеграції* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8 вересня 2023 року). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 248-254. URL: <http://ndekc.lviv.ua/pdf/07112023.pdf>.
15. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: Підручник / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока; За ред. В.Ф. Галата. К.: Вища освіта, 2003. 464 с.
16. Каришева А. Ф. Спеціальна епізоотологія: Підручник. К.: Вища освіта, 2002. 703 с.
17. Галатюк О. Є., Радзиховський М. Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин. Житомир: Рута, 2013. 456 с.
18. Яценко І. В., Кам'янський В. В., Бондареський М. М., Бібен І. А., Богатко Н. М., Фотіна Г. А., Бінкевич В. Я., Зажарський В. В. Ветеринарне правознавство України: Підручник. Харків, 2015. 392 с.

13 Електронні інформаційні ресурси (Посилання)

14 Зміни і доповнення

(до методичного забезпечення та рекомендованої літератури)

Що вилучається з робочої програми	Що вводиться в робочу програму	Дата розгляду кафедрою
--------------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

